

De S. Zenonis Episcopo, et Martyre. 260.

Ecclesia Veronensis Sanctum Zenonem Episcopum veneratur, quem sub Gallieno imperatore passum esse prædicat, et ejus sermones permultos nuper edidit. Hujus Zenonis Episcopi, et Martyris nulla fit mentio apud Eusebium in hist. neque apud Sanctum Hieronymum in lib. de script. Eccles.

Primus est Sanctus Gregorius, qui Sanctum Zenonem Episcopum Verona, Martyrem nominat, lib. iii. Dialogorum, cap. 19. sed de operibus ejus mentionem nullam facit. Exstant suo nomine ejus sermones editi Veronæ anno 1586.

De Genesi sermones,	4
De Abraham,	3
De Somnio Jacob,	1
De Juda Patriarcha,	15
De Exodo,	44
De præcepto, Attende tibi,	1
De Job,	1
De Psalmis,	9
De Isaia,	6
De martyrio Isaia,	1
De Daniele,	9
De Jona,	1
De Evangelio secundum Lucam,	1
De Evangelio secundum Joannem,	1
De epistola ad Corinthios,	1
De aeterna filii generatione,	3
De Adventu Christi,	1
De Nativitate Christi,	3
De Circumcisione,	1
De fide,	1
De fide, spe, et charitate,	1
De fidei veritate,	1
De Pascha,	9
Invitatio ad fontem,	8
Ad neophytos,	7
De spirituali ædificatione,	1
De patientia,	1
De pudicitia,	1
De continentia,	1
De justitia,	1
De timore,	1
De jejuniis,	1
De spiritu, et corpore,	1
De avaritia,	3
De livore, et invidia,	1
De S. Arcadio,	1
De resurrectione,	1

Ex his, sermo in illud, Attende tibi; et sermo in Evangelium Lucae, et sermo de jeju-

nio, et sermo de livore, et invidia, non sunt, S. Zenonis, sed S. Basilii Magni, et notum est, tum ex stylo, tum ex communi sententia. Item sermones in Psalmos, si non omnes, certe majore ex parte apud Hilarium inveniantur.

De aliis non habeo, quod dicam, nisi aliquos esse brevissimos, ut sermones dici non mereantur; aliquos esse repetitiones aliorum; aliquos ita obscuros, ut intelligi nequeant; et, quod me male habet, de his sermonibus nullam exstare apud veteres mentionem. Primus enim, qui eos invenit, Guarinus fuit Veronensis Orator, ante annos circiter centum: editi sunt autem Venetiis anno 1508. et postea emendatus, et pulchrioribus characteribus Veronæ anno 1586. consulat lector Gard. Baronium in notis martyrologii.

De S. Victorino Pictavionense. 270.

Sanctus Victorinus Pictavionensis Episcopus, et Martyr, S. Crypriani æqualis, vel paulo posterior, multa opera scripsit, teste S. Hieronymo in lib. de script. Eccles. Nunc solum exstat commentarius in Apocalypsim, et de hoc ipso dubium est, an sit Victorini opus. Scribit enim S. Hieronymus in epistola præfixa Commentario Victorini in Apocalypsim, Victorinum in isto suo commentario secutum esse errorem Chiliastrum; quod etiam scripsit in lib. de script. Eccles. in Papiæ: qua de causa Gelasius Papa, Victorini opera inter apocrypha numeravit. At commentarium, quod nunc exstat sub nomine Victorini, non solum hoc errore caret, sed contra hunc errorem etiam pugnat. Hic beatus vir sub Diocletiano martyrium passus est anno Dom. 303.

De S. Methodio Episcopo, et Martyre. 285.

Sanctus Methodius Episcopus Tyri claruit tempore Diocletiani, imperat., et anno ejus 20. martyrio coronatus est, ex Hieronymo de script. Eccles. Is multa scripsit, sed nunc solum exstant fragmenta satis magna ex lib. ejus de resurrectione adversus Origenem, apud Epiphanium hæresi 64. Exstant etiam alia fragmenta apud Photium in bibliotheca. Circumfertur libellus revelationum sub nomine S. Methodii, sed supposititius censetur.

De Dorotheo Tyrrhensi.

Dorotheus Tyrrhensis dicitur tempore Diocletiani exilium passus et scripsisse Synopsim de vita Prophetarum, et discipulorum Christi: quæ synopsis exstat in bibliotheca S. Patrum, et frequenter citatur. At hujus Dorothei nullam mentionem invenit apud Eusebium, S. Hieronymum, vel Genadium, aut etiam Jo. Trithemium, qui scripserunt de viris illustribus.

Ipsa vero synopsis plena est fabulis: consulat lector, quæ iste auctor scribit in vita Abdiæ, Jonæ, Isaia, Hieremias, et Elisæi. Præterea consulat, quæ scribit in vita Jacobi Alphai, et Clementis: et in summa sciat, ab isto numerari inter 72. discipulos Christi, omnes, qui ab Apostolo Paulo nominantur, etiamsi Ethnic fuerint, vel femina: et illos omnes non solum discipulos Domini, sed etiam Episcopos facere. Non meminisse libri tam fabulosi, nisi vidissem a multis citari, et non minimi fieri.

De Arnobio. 285.

Arnobius sub imp. Diocletiano floruit, teste Sancto Hieronymo de script. Eccles. ac ut probaret, se vero sanctum esse ex pagano Christianum, scripsit libros septem contra gentes: nam octavus, qui illi operi adjunctus est, non est liber octavus Arnobii, sed octavus Felicis Minutii, de quo supra dictum est. Feruntur etiam sub nomine Arnobii commentaria brevia in Psalmos. Sed ea non videntur esse hujus Arnobii, sed alterius recentioris: nam in explicatione Psal. cxviii. refellit hic auctor hæresim prædestinatorum, quæ tempore S. Augustini, vel postea, exorta est: et in explicatione Psal. cix. nominatim refellit Photinum hæresis Ebionitarum instauratorem. At Photinus tempore Valentiniani imperatoris vixit, teste S. Hieronymo de script. Eccles., quo tempore Arnobius superstes esse non poterat. Fuit enim Arnobius præceptor Lactantii; Lactantius autem in extrema senectute vocatus est a Constantino Magno, ut Crispum filium erudiret, teste S. Hieronymo de script. Eccles. in Lactantio. Quamvis autem commentaria in Psalmos, non sint illius Arnobii, qui circa initia principatus Diocletiani florebat: sunt tamen auctoris alicujus veteris, qui etiam Arnobius dicebatur, ut constat ex Commentariis Bedæ in

Psalmos, in quibus explicatio Arnobii non semel adducitur. Vide infra in verbo, Arnobius junior. Feruntur etiam annotatiunculae in varios locos Evangelii; sed parvi momenti, neque certum est, an sint Arnobii.

De Lactantio Firmiano. 290.

Lactantius Firmianus, Arnobii auditor, floruit sub Diocletiano, et ad Principatum Constantini Magni in senectute pervenit, teste S. Hieronymo in libro de script. Eccles., ubi multa ejus opera recenset, quæ non exstant: quæ autem exstant hæc sunt:

Divinarum institutionum lib. 7

De ira Dei, 4

De officio Dei, 1

Epitome in libros suos,

Carmen de Phœnice,

Aliud de passione Domini,

Tertium de resurrectione ejusdem, et

Paschate.

Et quidem opera omnia, exceptis carminibus, sine controversia Lactantii sunt: et quemadmodum ad eloquentiam Tullianam proxime accedunt, ita erroribus variis sic deformata sunt, ut non sine causa Gelasius Papa in Concilio Romano apocrypha censeri voluerit.

Carmen de Phœnice Ethnicus hominis esse videtur.

Carmen de resurrectione, et de Paschate, ut etiam de Passione, ambiguum est, an Lactantii sint, quia nonnulli negant illius esse: et tamen non habemus certum argumentum, unde probetur illius non esse.

SECVLVM QVARTVM AB ANNO 300. AD 400

De Constantino Magno imperatore. 306.

Constantinus S. Helenæ filius, imperator Maximus, et felicissimus, quamvis occupatissimus in imperio orbis terræ gubernando, quod suscepit anno Dom. 306. et tenuit usque ad 337. scripsit tamen multas latinas orationes, earumque magnam partem recitavit, Eusebio teste libro iv. de vita Constantini, cap. 29. Una tantum nunc superest, scripta ad sanctorum cœtum: cujus meminit idem Eusebius lib. iv. cap. 32. de vita Constantini, atque eadem excudi solet post ipsos libros de vita Constantini. Oratio sane pulchra et luculenta de Christi adventu, et divinitate: ubi etiam, cap. 18. inferuntur

carmina Sibylle Erythrææ; quarum literæ capitales reddunt hanc sententiam, « Jesus Christus, Dei filius, Servator, Crux. » Scripsit etiam idem imperator epistolas multas, quarum aliqua exstant tum in hist. Eusebii, tum in libris de vita Constantini. Sed epistolæ possent fortasse tribui secretariis; sed orationes, ipsius Constantini proprio labore et studio scribebantur, ut diximus.

De Eusebio Cæsariensi. 326.

Eusebius Pamphili Episcopus Cæsariensis, tempore Constantini Magni floruit; scripsit plurima, ex quibus hæc nunc exstant:

De Evangelica præparatione	lib. 44
De Evangelica demonstratione	10
De Historia Ecclesiastica,	10
De vita Constantini,	1
Adversus hæresim Hieroclis,	1
De Philosophorum disensione	1
Chronicum interprete S. Hieronymo.	

Ex his, libri de præparatione et demonstratione Evangelica imperfecti sunt. Scripsit enim Eusebius, teste S. Hieronymo de script. Eccles. De præparatione lib. xv. De demonstratione lib. xx. Nunc autem illi sunt xv. isti sunt x. Historiam Eusebii Ecclesiasticam Rufinus vertens, libros novem confecit, quibus duos ipse addidit. Sed Jo. Christophorus in sua interpretatione libros decem esse ostendit, quot etiam S. Hieronymus numeravit. Cæterum Rufinus non ad verbum verit, sed aliqua addidit, aliqua detraxit. Hanc historiam Gelasius inter apocryphos libros retulit, fortasse ob nimias laudes Origenis.

Scripsit præterea Eusebius sub nomine S. Pamphili Martyris Apologiam pro Origene: quamvis enim S. Hieronymus in libro de script. Eccles. in Pamphilo testatus sit, a Sancto Pamphilo scriptam fuisse apologiam pro Origene: tamen idem Sanctus Hieronymus lib. ii. in Rufinum, se postea comperisse dicit, apologiam illam esse partem apologiæ Eusebii pro eodem Origene, cui Rufinus mutaverat titulum, et hoc ipsum probat testimonio Eusebii qui sanctum Pamphilum nihil scripsisse asseruit præter epistolas aliquot.

Porro Eusebium hunc Cæsariensem Ariarium Hæreticum fuisse testatur Sanctus Athanasius in libro de decretis Nicænæ Synodi: testatur Sanctus Hieronymus in utroque libro adversus Rufinum, ubi Eusebium hunc

non solum Hæreticum Ariarium, sed nunc signiferum, nunc principem Ariarum vocat; testatur septima Synodus act. v. ubi primum legati Apostolici, deinde tota Synodus rejiciunt auctoritatem Eusebii Pamphili, tamquam Hæretici Ariani. Quare mirum est, cur aliqui moderni Eusebium hunc tanto ardore defendere velint.

De Juvenco poeta Christiano. 330.

Juvenco Presbyter scripsit Constantino imperante libros quatuor carminum, quibus Evangelicam historiam complexus est. Laudat hoc opus Sanctus Hieronymus tum in libro de script. Eccles. tum in epistola ad Magnum, tum etiam in commentario ad cap. vii. Matthæi. Exstant hi libri in viii. tomo bibliothecæ sanctorum Patrum editionis secundæ.

De Sancto Antonio Abbate. 330.

Sanctus Antonius Abbas eodem imperatore Constantino floruit, scripsit quæ epistolas septem lingua Ægyptiaca, sed sensu et spiritu Apostolice, ut Sanctus Hieronymus testatur in lib. de script. Eccles. Exstant epistolæ S. Antonii in Bibliotheca sanctorum Patrum. Addit Jo. Trithemius in libro suo de script. Eccl. scriptos fuisse ab eodem Magno Antonio duos libros sermonum, qui pariter nunc exstant in bibliotheca sanctorum Patrum. Sed mirum est Trithemium non advertisse, in sermonibus illis citari Basilium, Gregorium Nyssenum, Jo. Chrysostomum, Nilum, Photium, et alios, qui multis annorum centariis posteriores fuerunt S. Antonio Abbate, de quo nos loquimur.

De S. Pacomio. 340.

Sanctus Pacomius ex milite gentili Monachus probatissimus effectus, S. Antonii equalis, et forte discipulus, scripsit regulam Monachorum, Angelo dictante, quæ exstat inter opera Joannis Cassiani, Romæ excusa.

De Sancto Oresiesi. 340.

Oresiesis Monachus equalis S. Pacomii scripsit (Gennadio teste in libro de viris illustribus) librum divino sale conditum, de instructione vitæ monasticæ: hic liber exstat

in bibliotheca SS. Patrum, editionis secundæ tomo quarto.

De Sancto Macario seniore. 340.

Sanctus Macarius senior S. Antonii discipulus, et S. Pacomii, atque Oresiesis equalis, scripsit homilias quinquaginta ad Monachos, quæ exstant in bibliotheca sanctorum Patrum tomo secundo editionis secundæ.

De Sancto Athanasio. 340.

Sanctus Athanasius Episcopus Alexandrinus, sub eodem Constantino florere cœpit, et sub Valente imperatore migravit ad Dominum, teste Sancto Hieronymo de script. Eccles.: Opera S. Athanasii quatuor tomis continentur, nec tamen sunt omnia: meminit enim Sanctus Hieronymus duorum librorum contra gentes, et libri unius contra Valentem et Ursacium, et alterius de Psalmorum titulis, et etiam de Vita S. Antonii, qui tamen libri in his quatuor tomis desiderantur, nisi forte mutata sint nomina, ut mox dicemus.

Tomi Primi.

Oratio contra idola,
De incarnatione Verbi ejusque ad nos adventu.
Ad Epictetum Episcopum Corinthiorum epistola.
Expositio fidei.
Liberii Episcopi Romani ad Athanasium epistola.
Athanasii responsio.
Ad Antiochenses epistola.
De æternâ substantia Filii et Spiritus sancti cum Deo.
Oratio quod Christus sit unus.
Ad Adelpium fratrem contra Arianos.
Orationes quatuor contra Arianos.
In hoc dictum, Ex Deo Deus est Verbum.
In hoc dictum, Omnia mihi tradita sunt, etc.
Compendium e superioribus contra eos qui dicunt Spiritum sanctum esse creaturam.

Observatio in libros primi Tomi.

Oratio contra idola, et liber de incarnatione Verbi, videntur esse duo libri contra gentes, quorum Sanctus Hieronymus me-

minit. Nam initio libri de incarnatione Athanasius dicit, se hactenus disputasse contra idola, nunc sequi, ut disputet de incarnatione Verbi, ut plane appareat duo illa opera esse conjuncta, et unum esse partem alterius. Ultramque autem est contra gentiles, et refertur testimoniis gentilium. Quare mirum est cur unum dicatur oratio, et alterum dicatur liber, cum utrumque sit disputatio contra idola, et pro Christo adversus gentes.

In eodem primo tomo est quedam expositio fidei, de qua num sit Athanasii, ambigo, tum quia diversa est a symbolo Athanasii, nec scio cur duas expositiones fecerit; tum maxime, quia hæc videtur illi contraria: in hac enim dicitur, tres personas divinas non esse tres subsistentias, scorsim distinctas: in illo autem symbolo dicitur, alia est persona Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti: et Græcè, alia hypostasis, id est, subsistentia: testatur enim Sanctus Gregorius Nazianzenus, oratione in Athanasium extrema, ab Athanasio fuisse declaratum, intelligi a Latinis per nomen personæ, quod a Græcis per nomen hypostasis, et græcos dicere tres hypostases; Latinos, tres personas.

In eodem tomo habetur epistola Liberii Papæ ad Athanasium, et responsio Athanasii ad Liberium: sed neutra videtur convenire auctori, cui tribuitur. Liberius enim ita scribit ad Athanasium, ac si dabitet de ejus fide: et jubet illum anathema dicere Sabellio et Ario: deinde addit rationem: « Uti ego securior efficiar, tuaque mandata inhasitaute obeam. » At neque credibile est Liberium unquam dubitasse de fide S. Athanasii, neque etiam ita se illi subjecisse, ut mandata ejus obitutum se polliceretur. Adde, quod epistola, quæ tribuitur Liberio incipit per, ergo, sine interrogandi nota, ut conclusio potius epistolæ, quam epistola esse videatur.

Responsio quoque Athanasii non habet formam epistolæ, sed simplicis confessionis fidei: neque confessio concepta est verbis satis propriis, præsertim ubi dicit: « Illa caro suspensa est in cruce, non ipse: in illa omnes humanas passiones, ut homo, sustinuit, non ipse. » At negari non debet, ipsum Christum, sive etiam ipsum Deum crucifixum in carne: sic enim loquitur Sanctus Petrus: « Christo igitur in carne passum » et « Christus passus est pro nobis »: et Sanctus Paulus, « Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem », et: « numquam Dominum gloriæ cruci-

fixissent. Sanctus vero Athanasius maxime proprie et castigato de ejusmodi mysteriis loqui solet. Proinde non videtur ejusmodi scriptio Sancto Athanasio tribuenda.

Tomi secundi.

Apologia ad Constantium,
Apologia de fuga sua.
Epistola ad omnes Orthodoxos.
De sententia Dionysii Alexandrini.
De decretis Nicænæ Synodi contra Eusebium.
Apologia contra Arianos secunda.
Ad Serapionem epistola.
Ad solitariam vitam agentes epistola.
Ad Jovianum Imp. epistola.
De Synodis Arimini et Selvulcæ.
Ad Dracontium Episcopatum fugientem epistola.
Ad Episcopos Africæ epistola.

Observatio in Tomum secundum.

In hoc secundo tomo nihil est, de quo aut ego ambigam, ut alios ambigere sciam. Illud unum admonendum duxi, quod Sanctus Hieronymus in libro de script. Eccles. scribit, extare etiam librum Athanasii contra Valentem et Ursacium, recte accipi posse de libro inscripto. De Synodis Arimini, et Selvulcæ: in illis enim contra Valentem et Ursacium proprie scribitur.

Sunt etiam in hoc tomo duæ breves epistolæ post epistolam ad Jovianum imperatorem, quæ nescio cur indice sint prætermissa.

Tomi Tertii.

De incarnatione Verbi.
De natura humana suscepta.
De incarnatione Christi.
De salutari adventu Christi contra Apollinarem.
Contra omnes hæreses sermo.
Ad Maximum Philosophum oratio.
In illud, Profecti in pagum, invenietis pulchrum.
In passionem Salvatoris.
Ad Marcellinum de interpretatione Psalmorum.
De virginitate, sive de meditatione.

Testimonia ex Scriptura de naturali communione similis essentiae trium personarum.

Ad omnes ubique per Ægyptum, et Syriam, etc.

Refutatio contra hypocrisim Melitii.

De Sanctissima Deipara Maria.

In passionem et crucem Domini.

Ad Serapionem Episcopum Tmuseos epistola.

In illud, Quicumque dixerit verbum, etc.

Disputatio in Nicæno Concilio contra Arium.

Homilia de semente.

Declaratio Levitici de diversa ejusdem rei nomenclatura.

Observatio in Tomum tertium.

Liber qui hic dicitur, de interpretatione Psalmorum, videtur esse ille, quem Sanctus Hieronymus vocat de titulis Psalmorum, in lib. de script. Eccles. in Athanasio: nam Cassiodorus quoque eundem librum vocat de titulis Psalmorum, id est, de varia excellentia Psalmorum.

Sermo de Sanctissima Deipara, non videtur esse Sancti Athanasii, sed alicujus posterioris, qui post Concilium tertium, et quartum, imo etiam sextum, floruerit: ita enim accurate disputat de unione divinæ et humanæ naturæ in una hypostasi; nec non de appellatione Deiparæ, quod Virginea appellatio jure conveniat, et denique de duabus voluntatibus, et operationibus unius volentis et operantis Christi; ut dubitari non possit, quin iste auctor viderit decreta Conciliorum contra Nestorium, Eutychetem, et Monothelitas. Ac (ut recte ratiocinatur Card. Baronius tomo primo Annalium ad annum Christi 58.) si hic sermo esse Athanasii, sine dubio citatus fuisset a Sancto Cyrillo, et a Patribus tertiæ, quartæ, et sextæ Synodi ad convincendos Hæreticos. Videmus autem non citari unquam hunc sermonem, sed libros de incarnatione, ubi non tam aperte Athanasius loquitur. Adde, quod in hoc sermone auctor dicit, attributa Dei non esse ipsam substantiam Dei, sed circa substantiam versari: quod valde improprie dictum est, et alienum a consuetudine Sancti Athanasii, qui valde considerate loqui solet. Adde ultimo, quod in explicatione vocabuli *ὁμοία*, dicit vocem *ὅμοιος* significare qualitatem: at

Græcis *ὁμοίος* est æqualitas, non *ὅμοιος*, et tota illa deductio vocis *ὁμοία* voce *ὅμοιος*, est levior quam ut Athanasium decere videatur.

Disputatio Athanasii cum Ario, quæ in hoc tomo habetur, non est habita in Concilio Nicæno, ut inscriptio indicare videtur; sed est habita in monasterio aliquo, ut ex initio disputationis intelligi potest: neque est habita proprie cum ipso Ario, sed cum aliquo ejus discipulo, ut perspicuum est ex illius verbis, «Derepente radice, Christo inimici Arii, bellua sub humana specie ad nos insulit.» Neque obstat, quod postea, qui disputet dicatur Arius: ponitur enim Arius pro Arianus: quo modo in eadem disputatione, non semel ponitur nomen Sabellii, pro nomine Sabelliani. Utrum hæc fuerit vera disputatio, an dialogus conscriptus in personam Athanasii, et alicujus Ariani; et utrum sit ab Athanasio, an ab alio scriptus, non facile judicari potest.

Tomi Quarti:

Quæstiones ad Antiochum principem.

De definitionibus theologis.

Disputatio cum Ario Laodicæ habitata.

Exhortatio ad monachos.

De passione imaginis Domini.

Ad Marcum Papam epistola.

Marci Papæ responsio.

Ad Serapionem de sancto Spiritu, epistola.

De unita Deitate Trinitatis, libri septem.

Synopsis totius Scripturæ.

Observatio in tomum quartum.

In hoc tomo nihil fere est, quod vere sit Athanasii.

Quæstiones ad Antiochum, Athanasii esse non possunt: nam quæst. 23. citat auctor magnum Athanasium, et ab eo dissentit. Quæst. 408. dicit, Romanos esse Francorum genus: ex quo apparet, auctorem esse recentem. Franci enim dicuntur omnes occidentales in regnis Turcarum. Quæst. 429. citatur Sanctus Gregorius Theologus, qui tamen posterior est Athanasio. Multo minus Athanasii sunt quæstiones quadragesima sex, quæ in aliis codicibus inveniuntur: nam in iis citantur ut antiqui Patres, Epiphanius, Gregorius Nyssenus, et alii.

Liber de definitionibus theologis non videtur esse Sancti Athanasii, quia in cap. de actu, citat ad confirmandam suam senten-

tiam sanctum Gregorium Nyssenum, his verbis, Actus, quemadmodum Sanctus Gregorius Nyssenus inquit, «est naturalis ejusque rei», etc. At credibile est Gregorium Nyssenum nondum scribere cepisse, quando Athanasius obiit: obiit enim Athanasius sub Valente: Gregorius autem sub Theodosio scribere cepit, ut probabiliter colligitur ex lib. Sancti Hieronymi de script. Eccles. Scripsit enim eum librum Sanctus Hieronymus anno 45. Theodosii, ut ipsemet testatur in extremo libro: et in eodem libro dicit, a Gregorio Nysseno lectum sibi fuisse librum quemdam a se compositum, ante paucos annos. Adde, quod in hoc libro de definitionibus, tam distincte loquitur auctor de duabus naturis Christi in una hypostasi, ut omnino scripsisse videatur post Concilium Chalcedonense.

Disputatio cum Ario Laodicæ habitata, non potest esse Athanasii vera disputatio: dicitur enim habitata anno secundo Constantini et tamen introducit Athanasius diaconus disputans cum Ario presbytero: at ex historicis constat, Athanasium factum esse Episcopum Alexandrinum anno 21. Constantini Magni. Præterea Arius obiit morte turpissima anno 31. Constantini, omnium consensu: quomodo ergo disputaturus adducitur anno secundo Constantii? Denique in hac disputatione mentio fit Photini hæretici, quasi ab ipso Arius hæreses didicisset: at Photinus posterior Ario fuit, ut ex Sancto Hieronymo colligitur lib. de script. Eccles. Denique videtur omnino hæc disputatio, dialogus ille esse, quem a se scriptum fuisse Vigilii Episcopus Tridentinus testatur lib. v. contra Eutychem.

Liber de passione imaginis Domini, citatur in secunda Nicæna Synodo, act. 4. ubi totus hic liber legitur et recipitur sub nomine Sancti Athanasii, sed non videtur esse Sancti Athanasii hujus, de quo nunc agimus, sed alterius multo recentioris. Scribit enim Sigebertus in Chronico, accidisse hoc miraculum anno Domini 766. eo tempore videlicet, quo quæstio agitabatur de cultu sacrarum imaginum: voluit enim hoc tam insigui miraculo Deus confundere Hæreticos iconoclastas. Illud autem observandum est, illa ultima verba, cap. 7. «Hæc est vera, et vehementer credula ratio de cruce lateris Domini nostri Salvatoris, qui profuit de sancta imagine ejus, quæ cruxifixæ est in Syria in Beryto civitate: hic est sanguis ille Domini»

cus, qui apud perosque repertus esse dicitur, nec aliter æstimandum est a vere Catholicis, præter id quod scribitur a nobis, quasi ex carne, et sanguine Christi aliquid positum in mundo inveniri, nisi illud, quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritaliter efficitur, etc. » Ista, inquam, ultima verba non haberi in codice Græco Concilii Nicæni secundi : neque in versione Anastasii bibliothecarii ; sed esse addita ab aliquo, post disputationem habitam de sanguine Christi coram Pio II. Pontifice Maximo : quod etiam apparet ex varietate styli istius conclusionis a reliqua narratione. Quod autem auctor hujus additionis dicit, a veris Catholicis non debere credi esse alium sanguinem Domini super terram, nisi illum, qui consecratur in altari ; repugnat traditioni Ecclesiæ Mantuanæ, quæ gloriatur habere se, de sanguine illo, qui de latere Domini fluxit ; eumque verum esse Domini sanguinem, declaratum fuisse a Leone III. Pontifice ante annos octogentos. Scribunt enim historici plurimi, ut, annales antiqui Franco-rum, Ado Viennensis, Aimoinus, Rheginus, Abbas Uspergensis, et alii, Leonem Pontificem, Carolo Magno id petente, contulisse se Mantuanam, ut de veritate sanguinis Domini miraculis multis ibi coruscante judicaret : atque inde in Franciam ad Carolum perrexisse. Et quamvis historici non explicant qualis fuerit sententia Pontificis, tamen Card. Baronius, tomo IX. Annalium ad annum Domini 804, scribit, Romæ exstare diplomata Pontificia, in quibus veritas illius sanguinis declaratur. Et certe si Pontifex illo tempore secus censuisset, tandem sanguis ille conservatus non fuisset. Scribit etiam Mattheus Parisiensis in Henrico III. Angliæ Rege, pag. 713, in meo codice, missum fuisse a Patriarcha Hierosolymitano vasculum cum vero sanguine Christi ad eumdem Regem et susceptum cum incredibili celebritate, Episcopis prædicantibus, et rationem reddentibus de veritate illius sanguinis.

De epistolis Athanasii ad Marcum Papam, et Marci Papæ ad Athanasium, constat ex ratione temporis, eas epistolas esse supposititias, ut dicemus infra in observatione ad Gratianum.

Libri septem de unita Deitate Trinitatis, non mihi videntur Athanasii ; quia Latine scripti videntur non ex Græco versi, ut patet, tum ex stylo, tum quia aliquoties auctor significat, quo modo dicantur apud

Græcos quæ ipse Latine scripsit. ut lib. VI. « Maledictus, inquit, qui hanc Dei nativitatem ex nullis exstantibus phantasma esse confiteatur, quod Græci ἡ δόξα appellant », et lib. VII. in ultimis verbis : « Ac per hoc, inquit, unita est Patris, et Filii, et Spiritus sancti substantia, quam Græci dicunt ὑποστάσιον. Deinde refellit hic auctor nominatim Urbicum Potentinum, qui Eunomii discipulus fuit. Non videtur autem credibile, Athanasium potuisse confutare discipulum Eunomii cum ipsum Eunomium, non Athanasium, sed Basilium, qui Athanasio junior erat, primus confutaverit.

Præter libros, qui in his quatuor tomis continentur, exstat seorsim vita sancti Antonii, et symbolum, quod incipit, « Quicumque vult salvus esse » ; quæ Sancti Athanasii opera esse vera et germana non dubitamus. Quod enim Sanctus Hieronymus in lib. de script. Eccles. in Antonio, in Evagrio, et in Athanasio ; testatur etiam Sanctus Gregorius Nazianzenus oratione in Athanasium, et sanctus Augustinus, lib. VIII. confess. cap. 6. Quod autem ea, quæ nunc exstat, si illa ipsa, cujus meminit Sanctus Hieronymus et Sanctus Augustinus, perspicuum est ex eo quod est revera insigne volumen, ut eam vocat sanctus Hieronymus, et continet magna illa miracula, quorum meminit Sanctus Augustinus ; et habet revelationem illam de anima Ammonis, quam ex vita a sancto Athanasio scripta referunt Palladius in historia Lausiacâ cap. 8. et Socrates in hist. lib. IV. cap. 18. Neque potest contra objici, nisi quod in hac vita non fiat mentio Pauli primi Eremitæ, et aliarum rerum, quæ narrantur a Sancto Hieronymo in vita S. Pauli primi Eremitæ. Sed responderi potest, Athanasium, non omnia, quæ ad vitam S. Antonii pertinent, ut a sanctis Patribus, etiam post schisma factum, et sectam Luciferianam post se relicta, non nisi timide et dubitanter arguatur. Sanctus Ambrosius in oratione de obitu Sartyri, « Lucifer, inquit, se a nostra tunc temporis communionem sejunxerat, quamquam pro fide exulavit, et fidei suæ reliquit hæreses. » Sanctus Hieronymus in dialogo contra Luciferianos prope finem, « Ventum est, inquit, ad asperissimum locum, in quo adversum voluntatem et propositum meum cogor de beato Lucifero secus quicumque, quam et illius meritum, et mea humanitas possit, æstimare, etc. »

Sulpitius lib. II. sacræ historiæ, « Cæterum inquit, Luciferi tum Antiochiæ longe diversa

nomine S. Athanasii in divinis officiis recitandum proponit : neque id facit sine veterum Patrum testimonio. Sanctus enim Augustinus tractatu in Psalm. cxx. sic loquitur explicans illud, « Per diem sol non uret te » De hoc sole Pater Athanasius Alexandrinus Episcopus ita pulchre locutus est : « Filius, inquit, Dei a Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. »

Tribuantur Sancto Athanasio a nonnullis commentaria in omnes epistolas S. Pauli. Sed ea Theophylacti sunt, non Athanasii.

De Serapione.

Serapion Episcopus Thmuseos a S. Athanasio ordinatus. Vir fuit S. Antonio carus, ut scribit S. Hieron. in lib. de script. Eccles. Scripsit librum contra Manichæos, qui exstat apud Henricum Canisium tomo quinto antiquæ lectionis : scripsit de Psalmorum titulis et epistolas ad diversos, teste Sancto Hieronymo in lib. de script. Eccles. Sed non videntur exstare.

De Julio Materno Firmico. 340.

Julius Maternus Firmicus floruit tempore filiorum Constantini Magni ad quos scripsit egregium librum de mysteriis et erroribus profanarum religionum. Exstat hic liber in bibliotheca sanctorum Patrum tomo quarto.

De Lucifero Calaritano. 350.

Lucifer Episcopus Calaritanus Athanasii æqualis, ita zelo fidei Catholicæ ardens fuit, ut a sanctis Patribus, etiam post schisma factum, et sectam Luciferianam post se relicta, non nisi timide et dubitanter arguatur. Sanctus Ambrosius in oratione de obitu Sartyri, « Lucifer, inquit, se a nostra tunc temporis communionem sejunxerat, quamquam pro fide exulavit, et fidei suæ reliquit hæreses. » Sanctus Hieronymus in dialogo contra Luciferianos prope finem, « Ventum est, inquit, ad asperissimum locum, in quo adversum voluntatem et propositum meum cogor de beato Lucifero secus quicumque, quam et illius meritum, et mea humanitas possit, æstimare, etc. »

Sulpitius lib. II. sacræ historiæ, « Cæterum inquit, Luciferi tum Antiochiæ longe diversa

sententia fuit : nam in tantum eos qui Arimini fuerant, condemnavit, ut se etiam ab eorum communionem secreverit, qui eos sub satisfactione, vel penitentia receperunt. » Id recte an perperam constituerit, dicere non ausim. Sanctus tamen Augustinus liberius schisma Luciferi condemnat, tum in libro de hæresibus, tum in libro de agone Christi, cap. 30.

Vide de Luciferi rebus gestis historicis, Ruffinum lib. I. c. 30. Sulpitium lib. II. sacræ hist. Socratem lib. III. cap. 7. Theodoretum lib. III. cap. 5. Sozomeum lib. III. cap. 14. Nicephorum lib. X. cap. 17. Historiæ trip. lib. VI. cap. 23. Libri Luciferi qui exstant hi sunt :

Ad Constantium imperatorem, lib.	2
De regibus apostaticis,	1
De non conveniendo cum hæreticis,	1
De non parcendo delinquentibus in Deum,	1
Quod moriendum sit pro Filio Dei,	1
Epistola ad Florentium,	1
His additæ sunt Epistolæ Florentii ad Luciferum.	
Item epistolæ duæ S. Athanasii ad eumdem Luciferum.	
Item epistola Liberii Papæ ad Constantium imp.	
Item epistola Athanasii ad servos Dei.	
De quibus libris, vel epistolis nulla dubitatio mihi esse videtur, quin sint eorum auctorum, quorum nomina præferunt.	
Impressi sunt hi libri Parisiis anno 1568. opera Jo. Tili Episcopi Meldensis.	

De Victorino Afro. 350.

C. Marius Victorinus Afer floruit tempore Constantii imperatoris, anno quadragesimo, ut ipse testatur post Concilium Nicænum. In senectute conversus ad fidem est, teste Sancto Augustino lib. VIII. confess. cap. 2. et post conversionem relictis libris Gentilium scripsit, teste sancto Hieronymo in lib. de scriptorib. Eccles. contra Arianos, et in epistolas B. Pauli : de quo Commentario in epistolas idem Hieronymus scribit in proemio epistolæ ad Galatas, non esse admodum probandum. Exstant nunc in tomo IV. vel VIII. Bibliothecæ Sanctorum Patrum lib. IV. de Trinitate, Hymni tres, et carmen heroicum de Macchabæis, quæ omnia caute legenda sunt, cum auctor magis arti rhetoricæ, quam theologiæ et sacræ litteris operam dederit.

De Sancto Hilario. 353.

Sanctus Hilarius Pictavorum Episcopus, S. Athanasii equalis fuit, et quamvis jam provectæ ætatis Christianus factus, tamen brevi in Ecclesiastica doctrina ita profecit, ut Doctor maximus, et Ecclesiæ Catholicæ columna merito habitus sit. Ejus opera hæc exstant.

De Trinitate libri	12
Adv. Constantium Augustum,	1
Ad eundem,	1
Ad eundem alter.	
Adversus Auxentium Arianum	1
De Synodis adversus Arianos,	1
Ad Apram filiam epistola.	
Ad eandem hymnus.	
In Matthæum commentaria.	
In Psalmos aliquot explanatio.	
De Patris et Filii unitate,	1
De essentia Patris, et Filii,	1
Ad Augustinum epistolæ,	2
Carmen in Genesim.	

Et quidem de libris de Trinitate; de duobus libris adversus Constantium, de libro contra Auxentium, de libro de Synodis, de commentariis in Matthæum, et in Psalmos, nulla dubitatio est: horum enim et meminit Sanctus Hieronymus in lib. de scriptor. Eccles. et nemo illis contradixit unquam.

De epistola et hymno ad Apram filiam Erasmus non solum dubitavit, sed etiam scripsit, notha esse. Cæterum Fortunatus S. Hilarii successor in vita ipsius disertis verbis scripsit, dedisse Sanctum Hilarium epistolam ad Apram filiam, et totum argumentum epistolæ descripsit, ut non sit dubium, hanc ipsam quæ exstat epistola, vere S. Hilarii esse, ut etiam hymnum adjunctum.

De epistolis ad Augustinum extra controversiam est, eas non esse Hilarii Pictaviensis, sed Hilarii alterius multo recentioris: nam et Pelagiani, de quibus in illis epistolis agit, post Hilarii obitum exorti sunt, et ipse Augustinus ad quem scribuntur, post Hilarii excessum Christianus factus est.

Pari ratione carmen in Genesim Hilarii esse non potest, cum ad Leonem Papam scriptum sit; sed etsi hoc carmen non sit Hilarii, tamen constat ex Concilio Toletano 4. can. 12. hymnos aliquot S. Hilarii cani in officio Ecclesiastico.

De libris duobus, de Patris et Filii unitate, et de essentia Patris et Filii, non omnino

certus sum, Hilariæ an alicujus alterius sint: nam S. Hieronymus horum librorum non meminit; et in posteriore invenitur fragmentum valde magnum ex lib. viii. de Trinitate: quæ sunt argumenta, quod libri isti non sunt Hilarii, sed alterius, qui Hilarium imitari voluerit. Libri certe graves sunt, et docti, et Hilarii spiritu et eloquentia non indigni.

Una superest quaestio, an liber primus adversus Constantium imp. sit scriptus ipso Constantio vivente, an post ejus mortem. Sanctus Hieronymus in lib. de scriptor. Eccles. dicit, unum librum scriptum esse Constantio vivente, alterum post ejus obitum: et nisi is, qui primus nunc exstat, sit scriptus Constantio mortuo, nullus erit illo mortuo scriptus: nam alii duo citra controversiam scripti sunt vivente Constantio. Erasmus hoc argumento ductus, primum librum existimat scriptum esse post obitum Constantii. Cardinalis Baronius tomò tertio Annalium pag. 714 et 715. contendit omnes tres libros scriptos esse vivo adhuc imperatore Constantio, et librum, quem sanctus Hieronymus testatur post obitum Constantii scriptum, non exstare: et rationem adducit, quia Sanctus Hilarius in hoc libro scribit se per hanc liberrimam confessionem tendere ad martyrium, et animat alios ad martyrium per eandem libertatem loquendi. « Ponamus, inquit, animas pro ovibus, quia fures introierunt, et leo sæviens circumit. Ad martyrium per has voces examus, quia Angelus Satanæ transfiguravit se in Angelum lucis. Clament pastores, quia mercenarii fugerunt. » At si jam persecutor erat mortuus, ridicula videtur Hilarii jactantia. Deinde scribit, se ita loqui cum Constantio, ut Jo. Baptista loquebatur cum Herode: At Joannes Baptista Herodi viventi, non mortuo, dicebat: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Præterea ipse Hilarius describit tempus, quo hunc librum scripsit, et dicit, ante annos quinque missos fuisse in exilium, Paulinum, Eusebium, Luciferum, Dionysium: at illi in exilium pulsati sunt anno 19. Constantii, tempore Concilii Mediolanensis: ergo scripsit Hilarius librum illum anno Constantii 24, quo anno Constantius vivebat. Obiit enim ad initium 25. Sed fortasse possunt hæc sententiæ conciliari, si dicamus, Hilarium scripsisse librum illum ex Gallia, cum putaret, Constantium adhuc vivere, sed vere mortuus esset, constat enim ex Sulpitio, in secundo de sacra

De S. Optato Milevitano. 365.

Sanctus Optatus Milevitanus Episcopus eodem tempore floruit: at egregios septem libros adversus Donatistas edidit. S. Hieronymus in lib. de scriptor. Eccles. sex libros ab Optato scriptos fuisse dicit: sed nunc septem numerantur, neque septimus dissentit a cæteris. Facile fuit in librum S. Hieronymi irrepisse errorem in numeris.

De Tito Bostreno. 365.

Titus Bostrorum Episcopus vixit imperatore Juliano, sed obiit sub Valente, ut S. Hieronymus testatur in libro de scriptor. Eccles. Scripsit egregios libros contra Manichæos, e quibus tres cum argumento quarti, editi sunt Ingolstadii anno 1604. ab Henrico Canisio, tomò quinto antiquæ lectionis. Exstant etiam ejusdem Titi commentaria in Matthæum, et Lucam, impressa cum alijs quibusdam Ingolstadii apud Sartorium. Observandum est autem Commentaria in Matthæum, et Lucam non posse esse hujus Titi; quoniam auctor horum commentariorum passim citat Chrysostomum, Cyrillum Alexandrinum, et Pelusiotam, qui pueri erant cum Titus moreretur.

De S. Cyrillo Hierosolymitano. 365.

Sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus sub Constantio Episcopus factus, ac sæpe de sede ejectus, et sedi restitutus, tandem Theodosio imperante obiit. Scripsit in adolescentia Catecheses, quæ nunc Latine et Græce exstant. Fertur etiam ejus epistola ad Constantium de apparitione Crucis: cujus epistolæ S. Hieronymus in libro de scriptor. Eccles. non meminit; sed nihil est cur improbetur.

De Apollinario. 365.

Apollinarius Laodicæus Episcopus vixit a tempore Constantii imp. usque ad Theodosium seniore. Vir fuit magis peritus poeticae, et rhetoricae. quam theologiae: ideo in errores gravissimos incidit, atque in eum potissimum, quod in Christo non esset anima rationalis. Scripsit innumerabilia, teste S. Hieronymo, in libro de scriptor. et S. Basilio epist. 72. ubi dicit, Apollinarem fuisse nimis promptum ad scribendum, et mundum too-

historia, et ex S. Hieronymo in Chronico, et ex ipso Card. Baronio, sanctum Hilarem reddisse in Galliam, paulo antequam Constantius moreretur: et quia res in tam remota regione gestæ continuo resciri non possunt, facile concurrere potuit finis scriptionis Hilarii, cum fine vite Constantii. Itaque, immérito Erasmus in annotationibus marginalibus irridet Hilarium, quasi Constantio minetur audacter, sed post mortem ejus.

De Gregorio Bætico, et Sebadio Agennensi.

Gregorius Bæticus in Hispania, et Sebadius, sive Phegadius, sive Phebadius Agennensis in Gallia, eodem tempore, quo S. Athanasius, et S. Hilarius, adversus Arianos librum quisque suum edidit. Meminit horum auctorum et librorum S. Hieronymus in libro de scriptor. Eccles. et libri ipsi nunc exstant in bibliotheca S. Patrum tomò iv. Phegadii vero miræ laudes exstant apud Sulpitium lib. ii. hist.

De Paciano Episcopo Barciononensi. 360.

Pacianus Episcopus Barciononensis obiit Theodosio imperante: et scripsit epistolæ tres contra Novatianos, quarum meminit S. Hieronymus in libro de scriptor. Eccles. Nunc vero in bibliotheca S. Patrum, et secus in editione Romana anni Dom. 1564, non solum exstant tres illæ epistolæ, sed etiam parenensis ejusdem Paciani ad penitentiam, et libellus de Baptismo. Neque aliquid occurrit, unde de eorum librorum auctoritate dubitari possit.

De Didymo Alexandrino. 361.

Didymus Alexandrinus cæcus a prima ætate dictavit opera plurima, et nobilissima, teste S. Hieronymo in lib. de scriptor. Eccles. Nunc solum exstat liber de Spiritu sancto inter opera S. Hieronymi, quoniam eum librum idem S. Hieronymus latinitate donavit: et expositio in epistolæ canonicas in bibliotheca S. Patrum tomò ix. exstat etiam liber contra Manichæos apud Henricum Canisium tomò quinto antiquæ lectionis. Claruit sub Valentiano et Valente Principibus. In eo reprehenditur ab ipso etiam S. Hieronymo, ejus aliqui admiratores, quod Origenis errores secutus sit. Vide apologiam adversus Rufinum.

tum libris suis replevisse, sed libris parum considerate scriptis. Nunc solum exstant Psalmi Davidis ab ipso carmine heroico descripti, et Parisiis impressi, ann. 1480.

De S. Ephrem Syro. 365.

Sanctus Ephrem Diaconus Edessenus obiit sub Valente Principe, scripsitque plurima opera, quae teste S. Hieronymo in libro de script. Eccles. in Ecclesiis post lectionem scripturarum publice legi solebant. Editae sunt Coloniae anno 1547. Multa opera S. Ephrem, magis pia quam docta. Sed multo plura Romae a Gerardo Vassio, partim anno 1589, partim anno 1593. Sed non vacavit mihi legere, nisi sermones aliquos de compunctione, et penitentia, et de S. Cruce, et passione Domini, et de S. Deipara, et alia quaedam; ideo judicare nequeo an sint admixta.

De S. Basilio. 370.

Sanctus Basilius magnus Archiepiscopus Caesariensis in Cappadocia, Valente imperante floruit, et sub Gratiano obiit, ut S. Hieronymus testatur in lib. de script. Eccles. Opera ejus praeclearissima sunt, et quatuor tomis continentur in editione Basileensi anni 1540.

Tomii primi haec sunt:

In officium sex dierum homiliae	11
In Psalmos homiliae	17
Variorum argumentorum homiliae	28

Tomii Secundi.

De virginitate lib.	2
De paradiso,	1
Contra Eunomium libri,	3
Contra Sabellianos et Arianos lib.	1
De Spiritu sancto,	1
De libero arbitrio,	1
De Baptismate,	2

Tomii Tertii:

Sermones ascetici,	7
De Judicio Dei,	1
De confessione fidei,	1
Moralium summæ,	80

Quaestiones fuse explicatae. 55
 Quaestiones compendio explicatae, 313
 Constitutiones monasticae,

Quarti tomi:

Epistolae Basili, et Gregorii Theologi, 180
 Epistola ad Chilonem de vita solitaria,
 Aliae ejusdem epistolae,
 Oratio adversus eos qui calumniantur, quod tres Deos dicimus.

Observatio in opera S. Basili.

In primo tomo ponuntur homiliae undecim de officio sex dierum: sed novem tantum censentur a nonnullis esse Basili, quia Sanctus Hieronymus novem tantum meminit. Duae postremae tribuntur Gregorio Nysseno, qui opus Basili imperfectum perficere studuit. Sed falli videntur, qui decimam et undecimam homilias Gregorio tribuunt, et Basili esse negant: nam ipse Gregorius in libro suo de opere sex dierum extremo dicit quidem in supplementum operis Basili composuisse se librum de officio hominis, sed non duas humilias: et liber ille exstat inter opera Gregorii Nysseni, sed diversus omnino ab illis duabus homiliis Basili. Scribit S. Hieronymus in libro de script. Eccles. homilias Basili de opere sex dierum, esse novem: sed hoc dicit quia Basilius novem tantum initio scripsit; sed postea addidit alias duas, quarum initium est. « Veteris debiti solutionem, etc. » Vide infra in observatione in opera Gregorii Nysseni.

In secundo tomo ponitur liber unus de paradiso: sed in editione Anterpiensi anni 1568. ponuntur homiliae quatuor.

Item in secundo tomo ponuntur libri tres contra Eunomium: sed in editione Anterpiensi libri quinque: et quamvis duos ultimos libros Erasmus sustulerit, ut indignos Basilio: alii tamen Basilio non indignos censent.

In tertio tomo sunt quaestiones compendio explicatae, quae non sunt indubitatae. Nicephorus enim lib. ix. cap. 16. et lib. xiii. cap. 29. et Sozomenus lib. v. cap. 13. dicunt, a multis tribui Eustachio Sebasteno aescetica Basili: id quod de quaestionibus compendio explicatis intelligendum videtur: nam. q. 1.

et 95. videtur damnare traditiones, quas Basilius acriter defendit in libro de Spiritu sancto cap. 27. item. q. 4. et 293. videtur tollere de medio discrimen peccati mortalis, et venialis: quod certe S. Basilio tribui non potest. Additur etiam in editione Anterpiensi Commentarius S. Basili in xvi. capita Isaiae Prophetae: et alia quaedam minutiora, tum in ea editione, tum in aliis adduntur.

De Andrea Episcopo Casarea.

Andreas Episcopus Casareae Cappadociae vir doctus scripsit commentaria in Apocalypsim, quae exstant in bibliotheca S. Patrum tomo primo editionis secundae. Quando vixerit non est omnino certum: sed hoc loco eum posuimus, quia post S. Basilium Episcopus Caesariensis fuit, eumque saepe citat, et omnium consensu antiquus scriptor habetur: ex quo Arethas Caesariensis compendium suum decerpit in Apocalypsim.

De S. Gregorio Nazianzeno. 370.

Sanctus Gregorius Episcopus Nazianzenus, cognomento Theologus, S. Basili aequalis et studiorum comes, floruit sub Valente, et anno 11. Theodosii obiit, teste Sancto Hieronymo de script. Eccles. Multa scripsit, in quibus sapientiam cum eloquentia mirifice copulavit. Quae exstant Coloniae edita, anno Domini 1570. haec sunt:

Libri scripti soluta Oratione:

Apologetici lib.	4
Orationes ad diversos,	3
Orationes funebres,	7
Oratio in laudem Heronis Philosophi,	1
Orationes de pace,	3
Orationes sive libri de theologia,	5
Orationes in Julianum imp.	2
Ad Clidonium epistolae,	2
Orationes in dies festos,	7
Tractatus de fide,	1
Tractatu, de fide Nicenae Synodi,	1
Orationes variorum argumentorum,	17
Ad virginem exhortatio,	1
Metaphrasis in Ecclesiastem,	1
Epistolae,	80

Carmina:

Tragedia, Christus patiens,	1
De rebus suis,	2
De variis argumentis veteris et novi Testamenti,	9
De virginitate insigne carmen,	1
De praecipis a virgine servandis,	1
Spiritualia epigrammata,	13
Sententiarum spiritualium carmine scriptarum libri	3

Observatio in opera S. Gregorii.

Oratio in laudem Heronis Philosophi, debet inscribi, in laudem Maximi Philosophi, ut testatur Sanctus Hieronymus in libro de script. Eccles. in Gregorio Nazianzeno, ubi reprehendit eos qui mutaverunt nomen Maximi in nomen Heronis.

Metaphrasis in Ecclesiastem non est Gregorii Nazianzeni, sed Gregorii Thaumaturgi, ut supra ostendimus. Tragedia, Christus patiens, non videtur habere gravitatem solitam Nazianzeno, praesertim cum describitur ejulatus matris Christi, quae prudentissima et constantissima erat.

De Sancto Damaso. 367.

Sanctus Damascus Romanus Pontifex anno sexto Theodosii obiit, et scripsit de virginitate, et alia, quorum meminit S. Hieronymus in libro de script. Eccles. Sed vera ejus scripta non exstant, exceptis paucis epistolis, quarum aliquae sunt inter Epistolas S. Hieronymi, aliquae in historia Theodreti lib. ii. cap. 22. et lib. v. cap. 10. et 11. Tribuitur Sancto Damaso liber de vitis Pontificum, qui exstat in primo tomo Conciliorum: sed liber ille est Anastasii bibliothecarii, non Damasi ut notum est.

De Faustino Diacono. 367.

Faustinus Diaconus vixit tempore Damasi Pontificis, et bis schismaticus fuit semel in schismate Ursicini contra Damasum; et iterum in schismate Luciferianorum, ut testatur Gennadius de viris illustribus, et Card. Baronius tomo iv. Annalium ad annum Damasi I. et Sirici IV. placuit tamen eum in hoc catalogo ponere, quoniam scripsit ad Flacillam imperatricem libros septem contra

Arianos satis eruditos, qui exstant in bibliotheca sanctorum Patrum tom. iv. edit. 2.

De Sancto Epiphanio. 370.

Sanctus Epiphanius Salamiae Cypri Episcopus floruit sub Valente, Gratiano et Theodosio Augustis. Scribit Sanctus Hieronymus in libro de script. Eccles. Epiphanium anno quartodecimo Theodosii adhuc superfuisse, et in extrema etiam senectute libros scripsisse.

Opera ejus hæc exstant :

Opus panarium contra omnes hæreses, quæ tunc ad octoginta numerabantur.

Liber inscriptus Ancoratus.

Anacephalaësis, sive summa panarii.

De mensuris et ponderibus liber.

Historia brevis de Prophetarum vita.

Ad Joannem Episcopum Hierosolymitanum epistola, a Sancto Hieronymo latinitate donata.

De his operibus nulla dubitatio est.

Dicitur Epiphanius scripsisse vitam S. Hieronionis : sed ea non exstat.

Ad finem epistolæ ad Joannem Hierosolymitanum videtur aliquid additum ad Iconoclastis : de quare vide controversias nostras lib. II. de sanctis cap. 9.

De Philone Carpathio. 374.

Philo Carpathius a S. Epiphanio Episcopo ordinatus est, ut in vita S. Epiphanii legitur. Scripsit commentaria in cantica canticorum, quæ exstant in primo tomo bibliothecæ sanctorum Patrum, secundæ editionis. Sed videntur multa inserta ex commentario S. Gregorii Papæ in cantica, quæ cum reliqua explicatione non multum coherent.

De Sancto Ambrosio Mediolanensi. 374.

Sanctus Ambrosius Episcopus Mediolanensis, vir plane sanctissimus, et doctissimus, Gratiano et Theodosio imperatoribus floruit. Obiit anno tertio post excessum Theodosii, qui erat trecentisimus nonagesimus septimus ab adventu Salvatoris ; ex Card. Baronio.

Opera ejus in editione Parisiensi, anni Domini 1549. qua ego utebar cum hæc scriberem, hæc sunt :

Tomi primi :

De officiis. lib.	3
De virginibus,	3
Ad virgines exhortatio.	1
Institutio virginis,	1
Ad virginem devotam,	1
Ad virginem lapsam,	1
De viduis,	1
De poenitentia,	2
Exhortatio ad poenitentiam,	1
De fuga sæculi,	1
De bono mortis,	1

Tomi secundi :

De vocatione gentium. lib.	2
De fide ad Gratianum,	5
De Spiritu sancto ad eundem,	3
De fide contra Arianos,	1
De incarnationis Sacramento,	1
De mysterio Paschæ,	1

Tomi tertii :

Oratio funebris de obitu Valentiniani.	
Alia de obitu Satyri.	
De fide resurrectionis oratio.	
Alia de obitu Theodosii.	
Epistolarum ad diversos lib.	10
Conciones ad populum.	92

Tomi quarti :

Hexameron, lib.	6
De paradiso	1
De Cain, et Abel,	2
De Noe, et Arca,	2
De Abraham Patriarcha,	2
De Isaac, et anima,	1
De Jacob, et beata vita,	2
De Joseph Patriarcha,	1
De benedictionibus Patriarcharum,	1
De Nabute Israelita,	1
De Elia, et Jejunio,	1
De Tobia,	1
De interpellatione Job, et David,	3
Apologia David,	1
De Salomone,	1
De iis qui mysteriis initiantur,	1
De Sacramentis,	6
De dignitate sacerdotali,	1
Precationes ante Missam,	2

Commentarii in Psalm. I. XXXV. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XL. XLIII. XLV. XLVII. XLVIII. LXI. et CXVIII.
Alia David Apologia.
De interpellatione David.

Tomi quinti :

In Evangelium Lucae, lib.	10
In omnes epistolas Sancti Pauli commentaria.	
De fide resurrectionis acephalus.	
Precationes pie.	
Hymni sacri.	
Canticum Sanctorum Ambrosii et Augustini, quod incipit, Te Deum laudamus.	

Observatio in opera S. Ambrosii.

In primo tomo, liber ad virginem lapsam non videtur esse S. Ambrosii : nam cap. 8. sic loquitur auctor, « Inhere poenitentiae usque ad extremum vite, nec tibi presumas ab humana die posse veniam dari : quia decepte, qui hoc tibi polliceri voluerit : quæ enim proprie contra Dominum peccasti, ab illo solo te convenit in die judicii expectare remedium. Atqui hæc sententia Novatianum errorem continet, et contra eam disputat S. Ambrosius in duobus libris de poenitentia : quos libros indicat ipse cap. 8. lib. II. a se fuisse compositos, dum describit, quo pacto a forensi negotio ad sacerdotium repente vocatus fuerat. Petrus quidem a Soto lect. 2. de necessitate confessionis libros duos de poenitentia non audet affirmare esse S. Ambrosii : sed communiter S. Ambrosio adscribuntur.

In secundo tomo, libri de vocatione gentium, falso tribuntur S. Ambrosio, cum manifeste S. Prosperi sint. Certe Ambrosii esse non possunt, cum lib. I. cap. 7. et lib. II. cap. 8. disputet auctor adversus Pelagianos, qui post mortem S. Ambrosii exorti sunt.

In tertio tomo certum est aliquas epistolas et aliquos sermones non posse esse Ambrosii. Nam in epist. 84. quæ est ad Demetriadem, mentio fit Pelagianorum, qui (ut paulo ante dixi) Ambrosio noti non fuerunt. Sunt etiam, qui epistolam 82. ad Verecellenses, S. Ambrosii esse negent, quod in ea fiat mentio Venetiarum, quæ tempore S. Ambrosii nondum conditæ erant. Sed falluntur, nam per Venetias eo loco non intelligitur civitas Venetiarum, sed regio : conjunguntur enim

Venetia cum Liguria, et Emilia : sic enim loquitur auctor in principio epistolæ : « Ex omnibus Liguriæ, atque Emiliae, Venetiarumque vel cæteris finitimis Italiae partibus, etc. »

Sermones, nonus, tricesimus septimus, et septuagesimus secundus inveniuntur etiam inter sermones S. Augustini. Item sermo sexagesimus nonus, qui est de sancto Eusebio Verecellensi Episcopo, et sermo septuagesimus tertius, qui est de Sancto Cypriano, inveniuntur etiam inter sermones S. Maximi, sed verbis alicubi mutatis.

Sermones vero sequentes nempe 3. 14. 30. 31. 32. 44. 47. 50. 51. 52. 53. 54. 56. 57. 58. 60. 61. 62. 66. 74. 77. 78. et 82. sunt ad verbum inter sermones S. Maximi, ut plane judicari non possit, utrum Ambrosio, vel Maximo tribui debeant. Sed cujuscumque sint, antiqui et sancti auctoris sunt.

Sermo nonagesimus de passione B. Agnetis dubius redditur, quoniam Sanctus Ambrosius lib. I. de virginibus significat, Beatæ Agneti cervicem gladio amputatam. « Stetit, inquit, oravit, cervicem inflexit ». At illius sermonis auctor scribit, B. Agneti ad palum alligatæ, ut combureretur, cum flamma divinitus extincta esset, jussu Aspasii judicis gladio guttur fuisse perfosum.

Sermo quoque nonagesimus secundus de baptismo S. Augustini, longissime distat a stylo et gravitate Ambrosii ; neque ullo modo credibile est, quod in eo sermone dicitur Ambrosium sæpe Deum orasse, ut eum a captivibus Augustini liberaret. Augustinus enim non disputando cum Ambrosio, sed eum concionantem audiendo, ad fidem Catholicam conversus est, ut ipse idem testatur lib. v. confess. cap. 14. et lib. vi. cap. 1.

In quarto tomo apologia David posterior, et liber etiam posterior de interpellatione David, non videtur esse Ambrosii tum quia stylus diversus est, et jam antea scripserat Ambrosius apologiam David, et libros tres de interpellatione, quorum tertius est de interpellatione David : tum quia auctor posterioris apologiæ negat, adulterium David fuisse verum adulterium, et allegorice interpretandum censuit ; Ambrosius autem in vera apologia sua peccatum adulteri confitetur, sed laudat poenitentiam.

In quinto tomo, sunt commentaria in epistolas S. Pauli, quæ a multis non creduntur Ambrosii ; nec sine causa.

Primo, quia S. Augustinus, qui libenter

et frequenter Ambrosii testimoniis utitur contra Pelagianos, ex his commentariis nulla testimonia petit.

Secundo, quia Pelagius ipse, qui Ambrosii testimonia S. Augustino objicere solet, ex his commentariis nihil objicit; cum tamen in his commentariis sint non pauca quae Pelagii errores continere videntur, ut perspicuum est commentariis in epistolam ad Romanos.

Tertio, quia auctor horum commentariorum multa exponit contra sententiam S. Ambrosii, quod plane perspiciet, qui conferre voluerit illud Philip. II. *Qui cum in forma Dei esset*: explicatum in commentario hujus auctoris, cum explicatione Ambrosiana in epist. 47. et lib. 2. de fide cap. 4. et illud 1. Timoth. 1. *Regi saeculorum immortalis*: explicatum in commentario hujus auctoris, cum expositione Ambrosiana lib. II. de fide cap. 1. et 3. et lib. III. cap. 2.

Quarto, quia S. Augustinus lib. IV. contra duas epistolas Pelagianorum cap. 4. citat S. Hilarium in expositione illorum verborum ad Rom. V. *in quo omnes peccaverunt*: et sententia, quam Sanctus Augustinus citat, habetur totidem verbis in commentario hujus auctoris: non igitur auctor hujus commentarii, est Ambrosius, sed Hilarius aliquis, non est autem auctor hujus operis S. Hilarius Pictaviensis aut Hilarius Arelatensis: nam iste auctor vixit tempore Damasi, ut ipse testatur in Commentario ad caput III. prioris ad Timotheum: tempore autem Damasi Hilarius Arelatensis, aut natus non erat, aut adolescens erat: sanctus autem Hilarius Pictaviensis obiit anno quinto Valentiniiani imp. ex Hieronymo in Chronico: annus autem quintus Valentiani erat secundus Damasi: non est autem credibile, in extrema aetate tam ingens opus eudisse Hilarium; et stylus Hilarii cum stylo hujus auctoris nihil simile habet: Hilarius vero Arelatensis post Damasi tempora floruit. Credibile igitur est auctorem horum commentariorum esse Hilarium Diaconum Romanum, qui Luciferi schisma propagavit, et libros etiam non paucos scripsit, ut Sanctus Hieronymus testatur in dialogo contra Luciferianos extremo. Neque mirum est, hunc Hilarium a Sancto Augustino, sanctum Hilarium vocari, cum nuncupatio sancti, tunc satis communis fuerit Christianis, praesertim Ecclesiasticis.

Postremo accedit, quod idem videtur esse auctor horum commentariorum, et quaestio- numer veteris et novi Testamenti, quae exstant

inter libros Sancti Augustini: doctrina enim horum Commentariorum et illarum quaestio- num, simillima est, ut notaverunt Censores Lovanienses in notis ad Augustinum: stylus videtur etiam esse idem, et aetas mirifice consentit: auctor enim illarum quaestionum quaest. 44. scribit, ab excidio Hierosol. usque ad sua tempora fluxisse annos trecentos: quibus si addas annos a Nativitate Christi usque ad excidium Hierosol. erunt omnes anni 372. vel 373. ut ex chronico S. Hieronymi apparet. Hoc eodem tempore sedisse Damasum Pontificem, sub quo auctor horum commentariorum scripsisse se memorat in explicatione capitis primi epistolae prioris ad Timoth. notissimum est.

Quod si auctor horum commentariorum idem sit cum auctore illarum quaestionum, plane efficietur auctorem horum commentariorum non esse Ambrosium. Ambrosius enim nihil scripsit antequam Episcopus fieret, neque factus est Episcopus ante annum Dom. 364. ut Card. Baronius in Annalibus docet. Ille autem auctor cum scriberet, numerabat annum Dom. 372. vel 373. ut supra diximus.

In eodem tomo sunt hymni sacri ex quibus aliqui certo sunt Ambrosii, ut ille, «Deus creator omnium, polique retro vestiens, etc.» cujus meminit S. Augustinus lib. IX. confess. cap. 12. et ille, «Aeternae rerum conditor, noctem diemque qui regis, etc.» cujus meminit idem Augustinus lib. I. retract. cap. 21. Aliqui certo non sunt Ambrosii, ut ille, «Vexilla Regis prodeunt»; qui est Fortunati, et alii quidam, in quibus non servatur ratio metrica, quae Ambrosio notissima erat, ejusmodi est ille, «Optatus votis omnium Sacratu illuxit dies, quod Christus mundi spes Deus conscendit coelos arduos,» et ille, «Christe, qui lux es, et dies, noctis tenebras detegis, etc.» Isti enim indigni videntur qui Ambrosio tribuantur. *Canticum*, «Te Deum laudamus,» Ecclesia in divinis officii, Ambrosii et Augustini canticum vocat: et exstat Chronicum S. Dacii Episcopi Mediolanensis, qui Justino imperante floruit, in cujus Chronici libro primo cap. 10. scribitur, completo baptismo S. Augustini, toto obstupescente populo, repente canticum illud a sanctis Ambrosio et Augustino alternatim fuisse cantatum.

Praeter opera supra scripta, in editione Romana anni 1585, adduntur opera quaedam S. Ambrosio adscripta, quamvis ejus non

sint, ut commentarius in Apocalypsim, et alia quaedam: et recte dicuntur ea opera non esse S. Ambrosii; ac praesertim explicatio Apocalypsis, cum auctor mentionem faciat Longebardorum Italiam invadentium invasio diu post mortem S. Ambrosii contigit.

De S. Philastrio Brixisiensi. 380.

Sanctus Philastrius Episcopus Brixiae, tempore S. Ambrosii vixit, ut S. Augustinus testatur initio libri de haeresibus ad Quod vult Deus: scripsit librum de haeresibus usque ad sua tempora; qui liber exstat in bibliotheca S. Patrum secundo edita, tomo IV. Sed illud est observandum, multa a Philastrio inter haereses numerari, quae vere haereses non sunt: proinde cum prudentia legendus est. Quod autem in haeresi 65. meminit anni Dom. 430. mendum est typographorum: nam ad eum annum hic auctor non pervenit.

De Idacio Claro. 380.

Idacius, sive Ithacius Clarus, Episcopus Hispanus, de quo multa Sulpitius in historia sacra, cum de Prisciliano agit, scripsit libros tres adversus Varimandum Arianum, qui exstant in bibliotheca S. Patrum I. IV. edit. 2.; scripsit etiam Apologeticum adversus Priscilliani haereses, teste Isidoro de viris illustribus cap. 15. quem librum exstare non puto. Vixit circa annum Dom. 380. et in eo reprehensus, et punitus ab episcopis fuit, quod Priscilianum apud seculares iudices accusaverit, et occidi curaverit.

De S. Gregorio Nysseno. 380.

Sanctus Gregorius Nyssenus Episcopus, S. Basilii frater, vivebat adhuc, et scribebat anno 14. Theodosii, teste S. Hieronymo lib. de script. Eccles. Interfuit Concilio primo Constantinopolitano, et scripsit symbolum fidei in ea Synodo editum, ut refert Nicephorus lib. XII. hist. cap. 13.

Ejus opera ex editione Basileensi anni 1362, haec sunt:
Epistola de nomine Christiani.
De oratione Dominica lib.
De octo beatitudinibus in cap. V. Matth. 4.

Tom. XII.

Sermones, de Nativitate.
De S. Stephano.
In sextum Psalmum.
De octava.
De Pascha.
De Christi assumptione.
De Trinitate, et quod Spiritus sanctus si Deus.
De eo, quod non sint tres dii.
De differentia essentiae, et hypostaseos.
De fide Trinitatis.
In dictum Apostoli, tunc ipse Filius sub jicitur ei.
De dormientibus.
De infantibus praemature raptis.
De resurrectione orationes 4.
De assumptione Domini.
In dictum Domini *Quatenus fecistis uni ex minimis his, mihi fecistis.*
De anima et resurrectione disputatio.
De Trinitate contra Judaeos.
De sancto baptisate.
Orationes laudatoriae in Basilium.
In 40. Martyres.
In Pulcheriam.
In Placillam.
In Gregorium Neocaesariensem.
In Theodorum Matyrem.
In Melitium.
De imagine, sive de creatione hominis, supplementum hexameron Basilii.
De philosophia, lib. 8
De vita Mosis, 1

Prima observatio in opera S. Gregorii Nysseni.

Deesse videntur in hoc librorum catalogo libri in Eunomium, quorum meminit Sanctus Hieronymus in libro de script. Ecclesiasticis. Neque dici potest, contra Eunomium scriptum esse librum de Trinitate, et, quod Spiritus Sanctus sit Deus: nam hic est libellus, non libri plures: et in hoc libello Eunomius ne nominatur quidem. Audio, ex Bavarica bibliotheca depromptos Graecae libros duodecim contra Eunomium, eosque latinitate donatos a Patre Jacobo Gretsero nostro, de literis, et quod est longe amplius de Ecclesia Catholica optime merito. Hi sunt igitur libri, quos commemorat S. Hieronymus, et sibi ab ipso Gregorio lectos fuisse dici.

25

Secunda observatio.

Præter libros supra numeratos exstant ex editione Parisiensi anni 1573. In Ecclesiasten conciones octo. In Cantica canticorum explanatio. De perfecti hominis Christiani forma. Catechetica oratio, quæ dicitur magna. In eos, qui differunt baptismum. De fugienda fornicatione. In eos qui ægre ferunt reprehensiones. In mulierem peccatricem. De pauperibus amandis. De vera virginitate. Ad Flavianum epistola.

Tertia observatio.

Libri octo de philosophia non videntur esse S. Gregorii Nysseni: nam in lib. II. docet, animam non creari in corpore, sed ante corpus fuisse creatam, qui est error Origenis: et præterea totum hoc opus philosophicum est, et sapit Pelagianismum. Adde quod hoc idem opus invenitur in bibliotheca sanctorum Patrum tomo nono, ex editione secunda, sub nomine cujusdam Nemesii Philosophi Christiani: eo solum excepto, quod apud Nyssenum dividitur in octo libros, apud Nemesium est unus liber divisus in capita 45. et inscribitur, de homine sive de anima. Hic autem Nemesius, quando scripserit, ignoratur, sed quia nominatim refellit Manichæos, Apollinarem, et Eusebium, videtur vixisse, et scripsisse tempore S. Gregorii Nysseni, aut certe non antea.

Quarta observatio.

Posset ab aliquo quaeri, cur Gregorius scripserit de creatione hominis ad supplementum hexameron Basilii, cum ipse Basilius suppleret opus suum, addens decimam et undecimam homiliam, in quibus creationem hominis satis copiose explicat. Respondemus, Basilium in duabus illis postremis homiliis absolvisse explanationem divinæ Scripturæ de opere sex dierum; sed non accurate disputasse de tota structura corporis humani, imo vero solum attigisse ea quæ ad oculos pertinent, ut ex illis cætera colligerentur. Itaque in homilia postrema aperte indicat, se non omnia dixisse, quæ dici potuissent, cum ait: « Si mihi tantum superesset officii, ut tibi hominis structuram demonstrare pos-

sem, ex te ipso sane disceres sapientiam Dei circa te. » Gregorius igitur ex his et aliis Basilii verbis occasionem accepit scribendi libri de creatione hominis, libri, inquam, longissimi, in quo suppleret ea quæ Basilius omisit, de voce, de auribus, de manibus, de aliis denique membris, vel sensibus, quæ structurae humani corporis admirabilem reddunt.

Quinta observatio.

Hæretici, qui peregrinationes ad loca sancta reprehendunt, nituntur maxime Oratione quadam valde proluxa Sancti Gregorii Nysseni, quam totam referunt Magdeburgenses sæculi quarta cap. 10. Sed eam orationem non invenimus hactenus inter opera S. Gregorii Nysseni. Neque argumenta, quæ inde colligunt Hæretici, aliquid probant, ut nos aperte ostendimus in controversiis lib. III. de sanctis cap. 8.

De Amphiloquio. 380.

Amphilochius Iconii Episcopus S. Gregorii æqualis, quem S. Hieronymus in epistola ad Magnum parem doctrina sacra et profana facere videtur Basilio, et Gregorio Nazianzeno, cum de his tribus viris dicit, non facile judicari posse, quid in illis primum admirari debeas, eruditionem sæculi, an scientiam Scripturarum.

Scripsit librum de Spiritu sancto, et homiliis non paucas: de prioribus libris testis est Sanctus Hieronymus in lib. de script. Eccles. De homiliis testis est Theodoretus, qui eas in dialogis frequenter citat.

An hoc tempore extent liber de Spiritu sancto, et homiliæ, quas Theodoretus citat, equidem certo scire non potui.

Exstat quidem sub nomine Amphiloquii vita S. Basilii Magni, sed haud dubio falsa, vel supposititia. Primum enim narrat ille auctor Basilium factum Episcopum ante mortem Juliani. Quod repugnat historiis, et ipsi S. Gregorio Nazianzeno in oratione de S. Basilio. Deinde narrat auctor, Sanctum Basilium ostensum fuisse per revelationem Eusebio Cæsariensi, cum antea eum non posset. Quod etiam falsum esse certum est, ex eo, quod Nazianzenus scribit, Eusebium cum Basilio de episcopatu contendisse, et ea de causa inimicum Basilio factum. Tertio constat, sanctum Basilium obiisse anno ultimo

Valentis imper. et octo annis Episcopatum administrasse: ex Gregorio Nazianzeno, et aliis: proinde Episcopum factum anno sexto Valentis: at juxta supposititium Amphiloquium, Basilius, vel sedisset annis quindecim, vel ante mortuus esset, quam Episcopus feret, si vivente Juliano jam Episcopus erat.

Omitto multa alia, quæ perperam narrantur in illa vita tum de Libanio, tum de aliis.

De S. Hieronymo 390.

Sanctus Hieronymus Presbyter et Ecclesiæ doctor floruit anno quarto decimo Theodosii, ut ipse de se testatur in libro de script. Eccles. extremo. Obiit Honorio imperante anno Domini 422., ætatis suæ anno 91., ex chronico S. Prosperi, vel anno Dom. 420 ætatis anno 78. ex annalibus Card. Baronii. Opera sancti Hieronymi novem tomis continentur in editione Lugdunensi anni 1530. In editione vero Romana anni 1565 et 1572. Mariani Victorii, idem est tomorum numerus, sed quæ prior editio conjecerat in quartum tomum, editio posterior conjecit in octavum et nonum: et quæ editio prior collocaverat in tomis quinto, sexto, septimo, octavo, et nono, posterior collocat in quarto quinto, sexto et septimo. Nos sequemur ordinem editionis posterioris, quæ ab erroribus Erasmi purgata est.

Igitur in primo tomo hæc opera insunt:

Primi tomi.

Epistolæ hortatoriæ, ut plurimum, 42.

Ad Heliodorum.

Ad Rusticum.

Ad Lætiam.

Ad Salvinam.

Ad Ageruchiam duæ.

Ad Paulinum.

Ad Paulam et Eustochium nomine Marcellæ.

Ad Marcellam tres.

Ad Paulum Concordiensem.

Ad Theophilum Alex.

Ad Castrutium.

Ad Exuperantium.

Ad Julianum Diaconum.

Ad virgines Hermonenses.

Ad Rufinum.

Ad Chromatium et alios.

Ad Antonium.

De vitando suspecto conturberno.

Ad Sabinianum Diaconum.

Ad Nepotianum.

Ad Florentium duæ.

Ad Demetriadem.

Ad Furiam.

Ad Gaudentium.

Ad Celantium.

Ad Eustochium duæ.

Ad Lucinium.

Ad Abigam.

Ad Julianum.

Ad Castorinam.

Ad Theodosium Monachum.

Ad Augustinum.

Ad Nicaam Diaconum.

Ad Chrysogonum.

Ad Rusticum.

In eodem tomo sunt Epistolæ laudatoriæ, sive funebres, num. 12.

In Nepotianum.

In Marcellam.

In Blesillam.

In Asellam.

In Leam.

In Paulam.

In Lucinium.

In S. Paulum.

In Malchum.

In S. Hilariorem.

In mulierem septies ictam.

Denique ad finem primi tomi est liber de script. Ecclesiast. sive de viris illustribus.

Observatio in primum tomum.

In hoc primo tomo nihil est, de quo merito dubitari possit.

Secundi tomi.

In II. tomo libri sunt contra hæreticos, vel calumniatores.

Adversus Helvidium, liber 1.

Adversus Jovinianum, lib. 2.

Apologia pro libris in Jovinianum.

Apologeticum ad Dominionem.

Ad Pamnadium pro iisdem libris.

Adversus Vigilantium ad Riparium epistola.

Adversus Vigilantium, liber 1.

Ad Marcellam adversus Montanum epistola.

Adversus Luciferianos dialogus.

Ad Avitum contra Origenem.